

- שבוע 107 3
- 3 ענין שונא מתנות יהיה עד כמה ראוי לאדם כשר להתאמץ בו
- 4 האם מותר לקפל קצה הדף במפר על מנת לעשות סימניה או שיש בזה משום ביזיון
- 6 אדם שאינו אוהב את שמו של עצמו האם יכול לשנותו
- 7 האם מותר לדבר דברי תורה ליד מים הזורמים ברחוב
- 7 י"ד קשר קשר בערב שבת בחוץ של משחק ויהי בכוונתו להתירו מיד ושכח האם מותר להתירו למחרת
- 8 האם מותר לאיש לערוך מצגת של בגות שלש
- 10 הערות על הסדר 107
- 11 תוכנה שבדקת פת"ם מחפזות ויתרות האם אפשר להסתמך על כשרותה
- 12 בר מצוה לשני אחים גרי צדק האם יש לחוש משום עין הרע שלא לתת להם עליה בזה אחר זה
- 13 מי שבידך ברכה ראשונה על המאכל והלך לבית הכסא האם הוזה הפסק להתחייב שוב בברכה ראשונה
- 14 חולצה שיכולים להביאו רק לתפילה אחת בשבת ויש במנחה שיעור תורה האם יבוא לשחרית או למנחה
- 14 אדם ששולח חבריו לקנות לו חפץ האם מותר לשליח להשתמש בקופון ולקחת ההפרש לעצמו
- 14

לקבלת גליון שכיחא מידי שבוע שלח

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' הפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

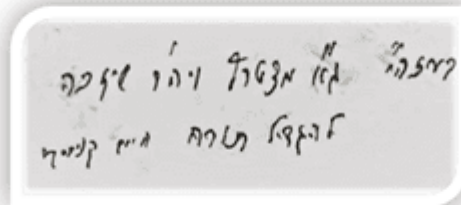
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שכיחא בכפוף לתקנון (בסו שכיחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

**ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו מסרנו ורבנו זצוקללה"ה
ויברלחמ"א:**

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שטרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ
קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעזור את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים
לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או
פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה,
ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל
לתקן הדברים להבא, ושגיאות מי יבין.

ענין שונא מתנות יחיה עד כמה ראוי לאדם בשר להתאמץ בו

אמר

[זרכות י ע"ג] הרוצה ליהנות יהנה כאלישע ובמפרשים נתקשו דהרי כתיב [משלי טו כז] שונא מתנות יחיה ואמרי' במגילה כז דר' זירא כי הוו משדרי ליה אמר לא ניחא לכו דאחיה וכי הוו מזמני ליה אמר אתיקורי הוא דקא מתייקרי בי, וקצת דוחק לומר דכל הרוצה ליהנות מיירי דוקא במי שמתכבדים בו אע"ג דבאלישע אפשר דמיירי ג"כ בכה"ג, אבל עי' במהרש"א שם שהעמיד דוקא באופן הכנסת אורחים, ועי' אמת ליעקב לבעל הנתה"מ דף ט' קודם ותאמר ציון ובן יהוידע על הגמ' שם שכתבו שניהם בסגנונות דומים דההיתר הוא כשיש רווח בעה"ב, ובשאר מפרשים.

ובפשוטו ענין זה דהרוצה ליהנות יהנה והרוצה שלא ליהנות אל יהנה זה גופא בא לומר דמי שמנהיג עצמו ליהנות הוא לכתחילה ואינו בדיעבד [וכע"ז מוכח צנאר שצטע סנהדרין קז ע"ג דהרמב"ם ליהנות יהנה כאלישע היינו לאפוקי משונא מתנות יחיה ע"ש], דלכאורה יש להקשות אם בין הנהנה ובין שאינו נהנה שניהם כאחד טובים א"כ מה טעם יש שלא ליהנות דאמאי לא לירות תרתי גן עדן [עי' כע"ז יומא עג ע"ג], אלא ע"כ ר"ל שזה שאינו נהנה יש בזה מעלה ואעפ"כ זה שנהנה לא גרע מחסידותו מחמת זה ומותר לכתחילה אם רוצה ליהנות ונפק"מ כשיש לו צורך שיכול לכתחילה להנות וכגון שיוכל עי"ז לפנות עצמו למלאכת שמים [עי' זרכות לה זומן שעושין רגליו וכו'] דכיון שהוא לכתחילה ליהנות יהנה [ועי' כס"מ הל' ת"מ צארכה], וכע"ז הובא בשם הגר"ח מולוזין דגם אם מפסיד חלק מן השכר בהסכם יששכר וזבולון [לפי שיטתו ואכ"מ] מ"מ עדיף שבכך יתפנה לעשות יותר רצון קונו, וחזי' דאע"ג דויתור על השכר אינו דבר טוב [והוא מעין לא ניחא להו דאחיה] מ"מ לעשות רצון קונו עדיף.

וכע"ז אמרי' במתני' פ"ב דסוכה מעשה והביאו לו ב' כותבות וכו' וכשהביאו לו וכו' נטלו במפה וכו', ור"ל דשניהם מותרים לכתחילה כמש"כ המפרשים, ואם תאמר אם שניהם מותרים לכתחילה למה לטרוח לאכול בסוכה וי"ל דשניהם מותרים אבל האוכל בסוכה יש לו מעלה וא"ת א"כ למה לא עשה כן ר' צדוק צ"ל שהיה לו צורך שהיה נצרך מחמת זה לאכול חוץ לסוכה כגון שלא יבטל מתלמודו וכיון שהוא לכתחילה לאכול שיעור כזה חוץ לסוכה לא טרח לבטל תלמודו בשביל זה.

ומעין זה מבואר במתני' בסוף פאה ובירושלמי ובר"ש שם דעני שמותר לו ליטול צדקה ויכול בלא צדקה ונמנע מליטול צדקה הר"ז משובח ואם א"א לו הר"ז מגונה וחזי' מזה

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

ג"כ כעין ענין זה דהוא דבר טוב שלא ליטול ואעפ"כ אם צריך אין לו להמנע, אע"ג דיש כמה חילוקים בין הכא להתם דהתם הוא מעות צדקה שינתנו לעניים אחרים ומאידך גיסא מיירי שם במי שאם לא יטול ינזק בכדי חייו.

ורש"י כתב הרוצה ליהנות יהנה ואין איסור בדבר והרוצה שלא ליהנות אל יהנה ואין בו משום גסות הרוח ולא משום שנאה עכ"ד אבל עדיין י"ל דאם תרוויהו שווין וכשרים א"כ למה שלא יהנה ויזכה לב' שולחנות וירוויח מב' עולמות אלא ע"כ דכשאנו נהנה שמשנה מטבעו ומניחותא דיליה יטול ע"ז שכר ואעפ"כ אם יש צורך בדבר יהנה דהרי אינו אסור מדברי תורה ולא מדברי סופרים ואינו דוחה מצוות אחרות.

וע"פ הנ"ל אפשר ליישב מה דמצינו בכמה דוכתי דיש מקומות שקבלו דורונות ויש שלא קבלו, כגון הך דרב ענן בכתובות קיבל ולא חשש לשונא מתנות כיון שהנותן רצה לקיים בזה מצווה כמבואר שם דחשיב כאילו הקריב בכורים, אבל משם אין ראיה דהוא כמו"ש במגילה שם אתיקורי הוא דמתייקרי בי, והא דר' פנחס בן יאיר בפ"ק דחולין שאמר דכיון שרבי יש לו ורוצה לתת יאכלו אצלו כיון שהיה בזה רצון צדיק ולא היה בזה איסור ואעפ"כ יותר טוב היה לו שלא לאכול ולכך הפרישוהו מן השמים כדי שלא יתבטל מקביעותו וגם בזה אפשר ליישב כנ"ל דבעה"ב מתכבד ובעצם אם בעה"ב לא ניחא ליה זה כבר מבואר בגמ' בחולין שם אל תלחם את לחם רע עין וכו'.

האם מותר לקפל קצה הדף בספר על מנת לעשות סימניה או שיש בזה משום ביזיון

שקיפול אינו צורת ביזוי מאחר שכך דרך לקפל ספרים ודפים (וגם רצועות תפילין צורתן להיות מונחין ע"י קיפול) וגם להמבואר ברפ"ב דעירובין יש מקור ברור בספר יחזקאל שקיפול מגילה של ד"ת אינו בכלל ביזוי הספר.

המשמע ות

הלכך מאחר שמשתמש בספר ועושה הקיפול לצורך לימוד בספר מותר לקפל הקצה, ואף יש מהפוסקים שהתירו להניח דבר ע"ג הספר אם נצרך לו לצורך לימודו [והרחמני צוה צמק"א⁶], ומעין זה במכתבי הח"ח התיר לתלוש מספר לצורך לימוד וכמובן שהיתר זה דצורך לימוד הוא רק בדבר שאינו צורת ביזיון וכמו שהבאתי בנידון זה גם במקומו, ויש מהפוסקים שהתירו אפי' שימוש בספר אחד לצורך ספר אחר [והמשנ"צ הביא צוה פלוגמא דהט"ו ושאר פוסקים] אבל עכ"פ להשתמש בספר לצורך לימוד באותו הספר מותר כל שאינו שימוש של ביזיון, ולכן לכאורה יש להתיר גם בניד"ד.

אולם יש לדחות הראיה מכל הקיפולים הנזכרים, דשם צורתן בכך או מצוותן בכך וחשיב לצורך הספר עצמו משא"כ כאן הוא לצורך לימוד מאוחר יותר, ועוד דבכל הנ"ל אינו

שביחא שאלות המצויות בהלכה

מפחית הספר כשמקפל במקום הצריך להתקפל משא"כ בניד"ד שהרי ע"י מה שעושה קיפול כשיסיים השימוש בסימניה ישאר הספר מקומט ומפחית דמיו.

ומ"מ לכאורה הי' קשה לחדש איסור קיפול בספר אם לא נזכר בפוסקים, אבל שו"ר שהובא בשם החזו"א (דינים והנהגות ח"ב פ"ד סט"ו ורחות רבינו ח"ג עמ' קסב) שהחזו"א הקפיד ע"ז מפני כבוד הספר, ואולי טעמו של החזו"א דמאחר שמקמט הספר שלא במקום הראוי לקימוט וגורם פחת וקצת נזק לספר בעיני בני אדם חשיב ביזיון שעושה לספר דבר שיש המקפידים על דבר זה ומחזיקים הדבר כנזק.

ועי' בבית ברוך על החי"א כלל לא ס"ק קפו מש"כ ללמד זכות על המקילים בזה שמאחר שבגליון [רק היכא שאינו מקום האותיות] יש דין תשמיש קדושה הו"ל כלב ב"ד מתנה, ודבריו צ"ב לפי מה דס"ל שהוא דרך ביזיון א"כ הרי קי"ל להלכה דהגליונים קדושים ואפי' המשאת בנימין שהובא במשנ"ב סי' שלד דמקל בזה היינו במה שגוזזין מן הספר ובדוחק י"ל דעדיפא מיניה קאמר, אבל אפשר דס"ל שקיפול אינו ביזוי וכנ"ל.

ובשו"ת אבני ישפה ח"א סי' רג הביא תשובת הגרשז"א שמותר לקפל דפי ספר כדי שישמשו לו לסימן ויש שהקפידו בדבר, ועי' שם עוד בדבריו ונדפסו תשובותיו גם בסו"ס גנזי הקודש, וכתב שם עוד הרמה"ח (פ"ג הערה כ עמ' מט) שהגרא"מ שך והגר"ש"א נהגו להקל בדבר.

כל הנ"ל הוא בספר של עצמו אבל אין היתר לקפל ספר של אחר או של ציבור בלא רשותם דהרי לא קיבל רשות לשאול אלא להשתמש כדרכה ולא באופן שמפחית דמי הספר וכל שמצויים אנשים המקפידים שלא יתקמט הספר לכאור' לא שייך לומר ששאל הספר לענין זה (ועד"ז יש לדון במשתמשים בחפצים שאולים באופני שימוש דלא ניחא לרבים שישתמשו בחפציהם באופן זה כגון המשתמש בחפץ שמכיל בתוכו חומר מילוי דמכליא קרנא ע"י השימושים והשואל משתמש בחומר בשפע בלא חשבון או שואל המניח חפצים בשמש כשעלול צבעם לדהות עי"ז, וע"ז הדרך).

אדם שאינו אוהב את שמו של עצמו האם יכול לשנותו

מעיקר

הדין מותר וכמ"ש בגיטין יוסי וקורין אותו יוחנן וכו' לחלק מהראשונים שם ולאז בעוברי עבירה עסקי', וגם אמרי' בר"ה טז ע"ב אמרו ששינוי השם מקרע גזר דינו של אדם ושם יש בזה צורך של תשובה כמבואר ברמב"ם בהל' תשובה פ"ב ה"ד וכ"ה בר"ן (על הרי"ף ר"ה ג ע"ב) ובמאירי ר"ה טז ע"ב ועי"ש במהרש"א, וגם יש בזה שינוי מזל כמשי"כ בתשובת הרשב"א ח"ה סי' מח ובפירוש אחד בריטב"א בר"ה שם וכ"ה בירושלמי פ"ו דשבת ה"ט ששינוי השם משנה מזל וכ"ה בספר חסידים סי' שכא.

[יש לציין דהרמב"ם והמאירי אזלי לשיטתייהו דס"ל שאין מתייחסים אחר המזל כלל ואין משגיחין בו ועי' שבת קנו ע"ב, ובשיטת הרמב"ם והמאירי לענין האמונה במזל הרחבתי במקו"א בתשובה הנדפסת בעם סגולה לגבי אמירת מזל טוב, והרמב"ם והמאירי אזלו בזה לשיטתייהו בעוד עניינים, ומ"מ גם להסוברים שיש מזל מ"מ אינו סותר דיש ענין בשינוי השם לשם תשובה כמשי"כ הרמב"ם].

וכ"א ברמ"א יו"ד סי' שלה ס"י שנהגו לשנות שם לחולה מטעם ששינוי השם מקרע גזר הדין.

ומ"מ יש שכתבו דלכתחילה אין לשנות שם האדם שלא לצורך דשם האדם הוא פנימיותו ומהותו וניתן לו ע"י הוריו ע"פ רוח"ק כמ"ש האר"י (עי' בספר סגולות ישראל מה שהביא בזה).

וידוע מהגרר"ק ששינה כמה פעמים שמות לבני אדם במקום צורך אבל הובא בשמו [ספר מחשבה נפרשה עמ' נג] שאם הוא שם טוב והגון משנים רק לחולה מסוכן (ושמעתי עובדא בשמו של צורך גדול התיר לשנות שם גם שלא במקום חולי ואיני יודע אמיתות הענין).

וכן הגרש"א שטרן בשו"ת שביבי אש באו"ח ח"ד ר"ה סי' כד הביא מקור לזה מתשובת מהר"ם חלאוה שכתב ראובן חלה ונטה למות ושינו את שמו בהסכמת ב"ד העליון ובעשרה ובשופרות כמו שנהגו, ומ"מ אי משום הא יש לומר דמה שהוצרכו להסכמת ב"ד הוא משום דאין חבין לאדם שלא בפניו ושינוי השם חוב הוא לאדם דשמה לא נחא ליה בשם החדש אבל מאחר שמסרו דבריהם לב"ד יש בזה כח ב"ד, אבל האמת שכ"ה המנהג כבר כמה דורות שאין משנים את השם אלא בהסכמת חכם, ועי' עוד מה שהביא שם עוד בזה בשם החת"ס ובשם הגריש"א ובעל השבט הלוי לענין להמנע לשנות השם במקרה רגיל.

היוצא מכ"ז דמעיקר הדין מותר לשנות השם ומ"מ נהגו הדורות שלא לשנות השם אלא

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בכגון במקום חולי או בבעל תשובה וגם זה ע"פ חכם.

האם מותר לדבר דברי תורה ליד מים הזורמים ברחוב

הנה

אם יש ריח רע מהמים בכל גווני אסור לומר דברי קדושה כנגדם [ראה משנ"צ סי' עו סק"ז].

ואם אין ריח רע כנגדם אם לא ידוע מהיכן הם מים אלו ויש בזה רק ספק מותר לומר דברי קדושה כנגדם דספק מ"ר מותרים דלא גזרו בדרבנן [זרכות כה ע"א ושו"ע או"ח סי' עו ס"ז] אפי' במקום שראוי להסתפק בהם שמא הם מי רגלים [כן מוכח בשו"ע שם וכן מצאנו במשנ"צ סקל"ג].

וגם אם ידוע שמים אלו הם מצינור ביוב שנשבר אם אין מהם ריח רע אין איסור לומר כנגדם דברי קדושה אם ידוע שאין שם צואה בעין דהרי אפשר לבטל מ"ר על ידי הטלת רביעית מים וגם לדעת השו"ע והרמ"א [סי' עו ס"ז] דבעינן רביעית כנגד כל פעם של מ"ר [ועי' במשנ"צ סק"ח דעת שאר פוסקים], מ"מ בביוב שלנו בד"כ יש יותר מרביעית כנגד כל מ"ר.

אבל כנגד הצינור עצמו עכ"פ אם הוא פתוח בפתיחה הניכרת דנו בזה פוסקי זמנינו אם יש לחוש בזה משום גרף של רעי ובגרף של רעי אין ראוי הטלת רביעית מים [ראה משנ"צ סי' עו סק"ה].

ילד קשר קשר בערב שבת בחוט של משחק והיה בכוונתו להתירו מיד ושבת האם מותר להתירו למחרת

מכיון

שהתכוון להתירו מיד הו"ל קשר שאינו של קיימא ומסתמא היה קשר שאינו של אומן ולכן הכלל בכה"ג מבואר ברמ"א סי' שיז ס"א דמעיקר הדין קשר כזה מותר להתירו בשבת אבל אם יש שם ב' קשרים זה על גבי זה יש לחשוש דחשיב קשר של אומן ויש להחמיר אם לא במקום צער.

ומה שהתכוון להתירו ושכח אם חשיב קשר של קיימא הנה אם עדיין לא עברו כ"ד שעות לא חשיב קשר של קיימא לכו"ע [כמצאנו במשנ"צ שם סק"ו בשם הפמ"ג סק"י לומר] וגם אם עברו כ"ד שעות הנה נחלקו הפוסקים אם השיעור הוא כ"ד שעות או ז' ימים [הוצא ברמ"א שם ס"א, ואולי עיקר הדעה מעיקר הדין הוא ז' ימים עי' צנה"ל להלן בסי' זה ד"ה שאינם, אף דלכתחילה יש להחמיר עי' במשנ"צ סק"א וסק"ט], אבל גם להפוסקים שאם עברו כ"ד שעות חשיב קשר של קיימא מ"מ אם מתחילתו לא נתכוון לזה המשמעות בלשונות הפוסקים דתליא בשעת עשייה [כך משמע בנמה לשונות בסי' זה וכך משמע לכאורה גם ביש"ש המוצא במשנ"צ סק"ג אף דמיירי שם בקשר שנעשה מאליו מ"מ י"ל דה"ה נעשאו שלא על מנת שיתקיים, וגם צנה"ל בריש הסי' מה שהביא בשם הט"ו מצאנו דתליא בדעת האדם הקושר וגם מה שהחמיר הצה"ל יותר מזה לתלות בדעת העולם אם מחזיקין קשר זה לקשר קיימא מ"מ היכא שגם העולם אין

שביחא שאלות המצויות בהלכה

מחזיקין לקשר של קיימא לכאורה צוה מודה להט"ז] ומ"מ בקשר שלפעמים נמלך ומבטלו אסור מדרבנן [משנ"ז סקל"ד בשם היראים ועוד פוסקים שהצילוהו] וה"מ שלפעמים נמלך לבטלו לעולם [כ"כ באנ"ו] או"ח סי' קפ"א סק"ח וכן דייק בחוט שני ח"צ פל"ד עמ' רכג מל' היראים, והטעם משמע דלז יש צוה חשש דאורייתא, וצ"ע דהרי אין זה הגדרה של גזירה אלא שאם לפעמים נמלך הו"ל קשר קיימא וא"כ כל דתקון כעין דאורייתא תקון, ויש מקום לומר דצאמת בפעמים נמלך הו"ל דרבנן גם צנמלך לבטלו לעולם רק דהוא גזירה שמא מתחילה יעשה לעולם, כך יתכן לומר ול"ע צמקורי הדברים].

ואם מיירי בקשר של אומן אסור אפי' בקשר שאינו של קיימא כשאינו צורך מצוה [שו"ע שם ס"א ויש מחמירין גם צמקום מצוה כמ"כ צמשנ"ז שם סקי"ג].

וצל"ע גדר קשר של אומן בקשר של משחק ילדים שאין כל אדם יודע לעשותו האם חשיב מחמת זה מעשה אומן ובמשנ"ב סקי"ד כתב בשם המג"א בשם השלה"ג ומסתברא דכל קשר שקושרין אותו הדק היטב [ועי' עוד צנה"ל ד"ה הקושר דמצוה שם דשייך מעשה אומן גם צלל הידוק היטב ויש מקום לייש דכל המהדוק חשיב דאומן אצל לא כל דאומן הוא מהדוק] הוי של אומן לכך אנו נזהרים בכל קשר שהוא של שני קשרים דשני קשרים הוי קשר אמיץ עכ"ל והיינו כדברי הרמ"א שם [שהוצא צמון] דיש להחמיר בב' קשרים זה ע"ג זה ויש להוסיף דלאו דוקא אלא כל קשר שיש לחשוש בו שהוא קשר אומן לפי מה שנתברר דקשר המתקיים חייב בו גם כשהוא קשר אחד [עי' חוט שני ח"צ פל"ד עמ' רכג ושם"כ מהדו"ח פט"ו הערה קעד צדצרי הפוסקים].

ואם הוא עניבה מותר בכל גווני להתירו וגם בקשר של קיימא [צנה"ל סי' שז ס"ה] וגם בב' קשרים [ראה משנ"ז סקכ"ט לגבי קשירה והמרה שוה לקשירה כמצוה צמ"א לעיל סעי' א וצמשנ"ז שם].

האם מותר לאיש לערוך מצנת של בנות שלש

בתמונה דעת הרבה פוסקים דלא גרע מבגדי צבע שאם רואה אותם דרך הסתכלות אסור (והרחבתי במקו"א), וכאן בבת שלוש נחלקו האחרונים בגדרי איסור טפח באשה ערוה לענין ראייה, דדעת המשנ"ב והאחרונים שהוא מבת שלש (עי' בה"ל סי' עה ד"ה טפח בשם ח"א כלל ד ס"א, וא"א מבוטשאטש סי' עה ס"ד ודעת הסופר ח"א סי' יא והליכ"ש תפלה עמ' רמב ואז נדברו חי"ג סי' יא), ולהחזו"א (סי' טז סק"ח) תליא בהרהור ובנראות (ועי' ארחות רבינו ח"ג עמ' רד מהגר"ח ק בשם החזו"א שהוא כבת ז', ועי' רש"י ר"פ חיי שרה), וכע"ז דעת עוד אחרונים (עי' מהר"ם בריסק ח"ב סי' ע, חלק לוי או"ח סי' עו, ועוד), ויתכן דגם נידון זה שייך לכאן (ובתנאי שאין הרהור), ומצד שני יש מקום לומר דדוקא גבי טפח באשה יש מקום לומר דהוא ערוה בעצם ולא תליא בהרהור, משא"כ כאן שאין טפח מגולה שהרי צנועות א"כ אין בזה ערוה בעצם וסגי שאין הרהור, אבל מצד שלישי יש לומר דאדרבה בעריכת מצנת שהיא עבודת עיצוב לא שייך שאינו מתבונן והו"ל כהרהור (ולא שייך בעבדיתה טריד [אה"ע סי' כג ס"ג] בעבודה שהיא

הנה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

התבוננות במראה החיצוני וכיו"ב, ובאמת עבדתיה טריד אינו פטור אלא סברא דאם טרוד אינו עוסק בענייני הרהור אבל אין היתר להרהר לצורך עבדתיה, וכבר מעין זה טען בשו"ת נצח יוסף ח"א סי' סו דבספר לא שייך בעבדתיה טריד כיון שעוסק ביפוי, וכך יוצא מדברי היד אהרן באה"ע סי' כא שהביא בגן נעול ח"א עמ' מב ועי"ש שהביא דעות האחרונים בזה), והרי כל ההיתר בטפח בקטנה הוא משום דליכא הרהור אבל בהשתמשות באשה אמרי' אסור להשתמש באשה בין גדולה ובין קטנה (קידושין ע' ועי' אה"ע סי' כה), ובהסתכלות י"ל דכ"ש חמיר, וכ"כ רבינו יונה (סי' היראה סי' קח) שאיסור ההסתכלות הוא בין גדולה ובין קטנה, ועכ"פ אינו ראוי.

ובספר תורת ההסתכלות סי' יד ס"ז כ' דרבינו יונה לא מיירי בפחותה מבת ג' כיון שלא שייך בה ייחוד (אה"ע סי' כב).

ולפ"ר אינו מוכרח דייחוד הוא גזירה משום ביאה והא ליכא אבל כאן אם נהנה מראיתו הוא האיסור עצמו, דמצינו שיש אופנים שאיסור ההסתכלות למדו מדברי קבלה, והרהור אסור מה"ת (ע"ז כא), וכ"כ באז נדברו חי"ב סי' מט דאפי' לדעת החזו"א הנ"ל אם מסתכל להנאתו מודה דאסור.

אולם אחר העיון בלשון רבינו יונה שם נראה דלא מיירי באשה צנועה וממילא האיסור לדעת המשנ"ב הוא בקטנה מבת ג' ובצנועה בהסתכלות פחות מבת ג' לא מיירי כלל.

ויש מי שכתב דגם כאן איסור ההסתכלות רק משום ביאה ובראויה לביאה, ולא זכיתי להבין כנ"ל אבל אם נימא דגדר איסור ההסתכלות שאסרה תורה היא רק בהסתכלות לשם זנות כמש"כ השו"ע באה"ע דבמסתכל קודם שמקדש אשה מ"מ אסור להסתכל לשם הסתכלות עבירה אבל כשמסתכל למראה בלבד [כמו דשייך שנהנה לראות חצירו ואינו מתכוון לשם עזירה והסתכלות כזו מעולם לא נאסרה אצל אס מתכוון ליהנות מנוי דנו צוה הפוסקים חי' שלא לשם עזירה], לא בזה נאמר האיסור, רק דבגדולה אינו שייך שיהנה ולא יתכוון לשום התסתכלות אישיות, ובקטנה שייך, אם נימא הכי מובן החילוק רק דצל"ע אם סברא זו מוכרחת כיון שאין לזה מקור ברור וכן"ל, אבל יש להביא קצת ראיה לזה להפוסקים דנקטו דאיסור טפח באשה הוא רק משום הרהור [עי' משנ"צ ריש סי' עה צסס הפוסקים ועי' היטז צ"י שס צסס הרשצ"א שך נראה שלמד ענין זה, וכמו שנתנאלר חזו"א או"ח סי' טז סק"ז] ואם נימא דנקטו שהאיסור רק מבת שלש א"כ מצינו ראיה דבפחות מג' אין הרהור שאין מתכוון להסתכל לשום הסתכלות עבירה (ועי' במשנ"ב סי' עה סק"ב דבמקומות שרגילין לילך יחף לא חשיב הרהור ברגל אבל זרועותיה ושוקה אפי' רגילות אסור והטעם משום דהוא דת יהודית, אבל בפחותה מבת ג' נמצא דאין שייך בזה דת יהודית, הלכך אין בזה ערוה, ואפשר דכולה מילתא משום הרהור גם היכא דרגילות דכיון שאינו מדת יהודית בודאי מה שהוא מחוייב מדת יהודית הוא בכלל איסור גורם להרהור, ועי' מה שהאריך הרבה בנידון זה באדרת תפארת ח"ג סי' לו והביא הרבה

שביחא שאלות המצויות בהלכה

מ"מ בזה), אבל עכ"פ בנ"ד שכבר אינן בנות ג' ומסתכל לשום עריכת מצגת שמתכוון לנוי ודעתו ע"ז עכ"פ לדעת המשנ"ב הנ"ל דוחק לומר שיהיה מותר ולפ"ד האז נדברו אם נימא דחשיב הנאה גם להחזו"א יהיה אסור אפי' בקטנות מבת ג' וכ"ש להמשנ"ב, ולמעשה יל"ע בכ"ז.

וכל הנידון הנ"ל מיירי רק כשאין הנאת הסתכלות האסורה דבכה"ג בכל גוני אסור.

הערות על הסדר 107

ש"ך יו"ד סי' קפג סק"ג וה"ה פחות כ"כ האגור בשם ש"ד וכו', צע"ק למה לא הביא שכ"כ גם הטור כאן, ובדגמ"ר כאן הקשה יותר מזה עי"ש, ומיהו גם מה שמתרץ הדגמ"ר על קושייתו ממתני' צל"ע אם שייך לתרץ כן על הקושי' מהטור.

*

שו"ע או"ח סי' קסח ס"ב אם יש ב' שלמות ממין אחד אחת גדולה ואחת קטנה מברך על הגדולה, צע"ק דהרי גם בב' פרוסות קי"ל שמברך על הפרוסה הגדולה א"כ מ"ש ב' שלמות דנקט ואם נימא דהשו"ע ס"ל דלא נאמר דין זה בפרוסות א"כ מ"ט, ובדוחק י"ל דלאו לאפוקי מב' פרוסות אתא אלא לאפוקי אחת שלמה וקטנה ואחת פרוסה וגדולה דבזה השלמה קודמת כדלעיל סעי' א.

*

שו"ע או"ח סי' קסח ס"ה אם אינו נזהר מפת של גוים מברך על איזה מהם שירצה, ובמשנ"ב ביאר דכל אחד מהם יש לו מעלה בפנ"ע, זה שהוא נקי וזה שאינו של גוים, ויתכן לומר תוספת ביאור בזה דבאמת מאחר שאינו נזהר מפת של גוים הנקי הוא המעולה, דהרי לגביו אין חילוק אבל מ"מ מאחר דחכמים גזרו על פת זו עכ"פ בחלק מהמקומות לא שייך לומר דהפת של גוים עדיף מהפת שאינה של גוים ואינו סותר למש"כ המשנ"ב.

תוכנה שבדקת סת"ם מחסרות ויתרות האם אפשר להסתמך על בשרותה

הנה

מעיקר הדין אם ניקח מן המומחה א"צ בדיקה וכל בדיקה שיבדוק הוא להידור בלבד, ואם מיירי כאן במזוזה שניקחה שלא מן המומחה, האידנא המצב יותר מפוקפק וכמו שעוררו האחרונים [מ"ס ס"ו ס' פג וס"ל ס"ז ס' ז] דהאידנא קשה לסמוך על בדיקת חסרות ויתרות בלבד, (וכבר הביא הב"י דברי השע"ת לר"י בזה לענין שוחטים, ועי' רמ"א אה"ע ס' יז ס"ב ודוק), ומ"מ כשאין מזוזה אחרת אם נימא דמעיקר הדין מהני בדיקת חסרות ויתרות האם אפשר להסתמך על בדיקה זו.

וכן יש לדון על המומחה עצמו כשבא לבדוק כמש"כ בתשובת הרשב"א ח"א ס' אלף נו דא"א שלא יטעה הסופר בחסרות ויתרות וא"כ מחוייב לבדוק מדינא ויש לדון אם מהני ע"י מכונה כזו.

והנה לו יצויר שהיה שייך לומר שידוע שהמכונה עושה תמיד פעולתה א"כ בודאי שיש כאן בירור דבכמה עניינים אנו סומכים על מכונות בעניינים שונים ואין חוששים שמא אירעה דבר קלקלה במכונה דיש כאן חזקה אלימתא שהמכונה עושה המופקד עליה מכיון שפועלת באופן טבעי לפי פעולתה, ולכן אין איסור לעלות על כלי תחבורה או תעופה וכל כיו"ב (ועי' להלן דמ"מ לעניננו לא סגי כיון שיש פסולים כגון דיבוקי אותיות שלכאו' אין המכונה יכולה למצוא אולם לו יצויר שבעוד כמה שנים תהיה מכונה שתוכל לאתר כל הפסולים אחת מהנה לא נעדרה והתשובות יהיו במאה אחוז הוא שייך לנידון זה).

אבל במכונה שעלולה להשיב תוצאות שלא מן הענין פשוט שא"א להסתמך אף אם רוב התוצאות נכונות לכאורה לא עדיף מעד הידוע שחשוד לשקר שפסול לכל עדות אף שרוב פעמים אינו משקר (ומ"מ אולי יש לחלק) וכ"ש שהמזוזה לפנינו ושייך לבדוק ולברר וכמ"ש הפוסקים לגבי ציצית.

וכן בשו"ת מנחת דוד ס' ע הביא בזה דברי הבית שלמה (יו"ד ח"ב ס' קנח) שלמד ע"פ דברי הרשב"א הנ"ל דס"ת שלא נבדק חשיב אתחזק איסורא דא"א שלא יטעה ומש"ה לא מהני בדיקת קטן חריף [עי' יו"ד ס' קכו צ"מ"א לענין עדות קטן חריף כנגד אתחזק איסורא] ומכאן זה למד בשו"ת מנחת דוד שם שא"א להסתמך על בדיקת מכונה כיון שהוא אתחזק איסורא, וגם דיש דינים אחרים בס"ת שא"א לבדוק ע"י מחשב כגון דיבוק אותיות, ועי' באר שרים יו"ד ס' קה מש"כ בזה, ועי' גם בשבט הלוי ח"ז ס' ב דגם בדבריו שתפס שיש הידור לבדוק במחשב מ"מ נקט שא"א להסתמך על המחשב עצמו.

ויש להוסיף דשמעתי מועה קרובה שטענו מומחים דכ"ה המציאות שא"א להסתמך על

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

המכונות מסוג זה (מה שהיה לפנייהם) בלא בדיקת גברא.

ולפ"ר גם המכונות החדשות העובדות על טכנולוגיות מאוחרות המבוססות על אינטלגנציה מלאכותית אינם יכולות להתדייק במאת האחוזים וכידוע שיש הבדלים בין מיני התוכנות הללו והם משתנים מזמן לזמן.

ויש מקום לומר דהמכונות החדשות העובדות על טכנולוגיות של אינטלגנציות מלאכותיות יותר מועדות שלא לדייק דהרי התשובות שלהם לפעמים אקראיות וגריעי ממכונות שעובדות ע"פ חישובים קבועים ומדויקים.

ולכן מאחר ומצויים הרבה מיני מכונות בתחום זה יש לברר אצל מומחה אם המכונה המדוברת מוחזקת כמי שאינה משקרת אבל עכ"פ מה שאפשר לומר שהתוכנות הרגילות א"א להסתמך בהם בוודאות נכון להיום.

עיקרי הדברים דלעיל הם לגבי מכונות שלא נעשו להדיא עבור סת"ם אבל מכונות שנעשו להדיא לבדיקת סת"ם יש לדון בכל מקרה לגופו לענין רמת הדיוק, ולפי מה שנראה שיש מכונות שונות זמ"ז המשווקות על ידי גופים שונים חובה עלי לציין שלא בדקתי הדברים בעצמי והדברים צריכים בדיקה ובירור.

בר מצוה לשני אחים גרי צדק האם יש לחוש משום עין הרע שלא לתת להם עליה בזה אחר זה

הנה

מעיקר הדין אין בזה איסור כמ"ש בשו"ע (או"ח סי' קמא) אבל מאחר דחיישי' משום עין הרע כמ"ש בשו"ע שם וכמו שנהגו, הלכך לכתחילה יש לחוש לזה גם בנ"ד, דעיקר עין הרע היא ההתפעלות כמ"ש החזו"א וזה דבר שאינו תלוי בדינים דאדרבה מצד הדין אין בזה איסור, ומצד ההתפעלות אין פחות התפעלות והתרגשות אצל הקהל כשהם אחים גרי צדק, אע"ג דגר שנתגייר כקטן שנולד, ואדרבה מילתא דתמיהה תוהו בה אנשי, וכאן יש כמה סיבות לעין הרע, הא' ששניהם נולדו לאם אחת והב' שזכו שניהם להתגייר, והג' שיש להם בר מצוה עכשיו, ולכן היכא דאפשר אין להעלותם בזה אחר זה.

ויש להוסיף דבספר חסידים וכן באחרונים מבואר דעין הרע הוא אפי' בדבר שרגילין להקפיד בו משום עין הרע ואין בו ענין עה"ר ממש מ"מ כיון שרגילין להקפיד בזה שוב יש עה"ר (והרחבתי בזה בתשו' לגבי לימוד מס' מו"ק ובתשו' לגבי שושבינתא בנישואין), וממילא אפי' אם הי' צד לומר דדינו כקטן שנולד מ"מ מאחר דיש שאינם בקיאים בזה שוב לכתחילה ראוי ליזהר בזה וחמירא סכנתא.

והאמת שבכל בר מצוה של תאומים היה טוב יותר שלא יעשו יחד ענייני השמחה שרגילין

מי שבירך ברכה ראשונה על המאכל והלך לבית הכסא האם הוה הפסק להתחייב שוב בברכה ראשונה

לענין
ן

ברכה"ת קי"ל [נשו"ע סי' מז ס"י] דבית הכסא לא הוי הפסק, וכ"כ המג"א ומשנ"ב סי' קע ס"א [משנ"ז סק"י] לענין המוציא דאף שיצא והסיח דעתו באמצע הסעודה א"צ לברך שוב אפי' נגע במקום הטינופת.

ואפשר דעיקר מה שבא ללמד בזה דאף ששם צריך ליטול ידיו א"צ לברך המוציא אבל כ"ש שא"צ לברך שוב ברכה ראשונה בשאר ברכות שבירך ויצא לבית הכסא (אם הוא באופן שאין חיוב ברכה מצד שינוי מקום).

ויש להעיר דאמנם דעת רבינו יונה והר"ן שהביא השו"ע בסי' קעט ס"א וכן הובא בבה"ל לעיל אין היסח הדעת מועיל בסעודה אלא על אכילה בלבד אבל לא על שתיה, אבל זה לא שייך לניד"ד דשם בסי' קע הנידון הוא על היסח הדעת משמירת ידיו אבל בסי' קעט הנידון על היסח הדעת מאכילה, ותדע דממה שלא הזכיר המשנ"ב בסי' קע שעל השתיה צריך לברך ש"מ דלא מיירי בהיסח הדעת.

עכ"פ המבואר דהיסח הדעת משמירת הידים או הליכה לבית הכסא אינו מחייב בברכה ראשונה שוב בכל אופן.

ויש להוסיף עוד דכל דברי המשנ"ב בסי' קע לומר שא"צ ברכה ראשונה היינו משום דס"ד שכיון שכשהיה בבהכ"ס לא היה יכול להמשיך בסעודתו הו"ל הפסק [וכמו נסי' מז נמשנ"ז סק"ד מה שדן לגבי הפסק צנהכ"ס צנהכ"ס מ"ד שיכול להמשיך צמאות של המורה צנהכ"ס וכמ"כ המשנ"ז כע"ז לגבי תפילין] אבל דבר שהיה מותר לאכול מעיקר הדין בבית הכסא בזה לא הוצרך המשנ"ב כלל לומר שאין בזה חיוב ברכה דמהיכי תיתי לה שיברך, דלו יצוייר אדם שבירך ושתה והמשיך לשתות בבהכ"ס הרי ודאי שלא יברך שוב כשיוצא דהרי בהכ"ס הוא כמו חוץ לבהכ"ס לגביו וגם למה שמקפידים בזה משום נקיות ודרך ארץ לא מהני להתחייב מצד זה וכמו אכילת ארעי דכיון דמעיקר הדין מותרת בתפילין אם חלץ תפיליו לאכול אכילת ארעי לא יתחייב שוב אחר שמניח התפילין שוב דדוקא באכילת קבע חוכך הבה"ל להתחייב [והארכתי בזה צמק"א דה"ל שהיה הו"א לפטור משום שהוא צירוף של אכילת ארעי שנעשה קצת ולמעשה ציארתי צמקומו דהעיקר לצורך] כיון שאין יכול לאכול אכילת קבע בתפילין.

חולצה שיכולים להביאו רק לתפילה אחת בשבת ויש במנחה שיעור תורה האם יבוא לשחרית או למנחה

הנה

מאחר שיש חיוב קריאה"ת לאו כל כמיניה להפקיע עצמו מחיוב קריאה"ת אף אם בשיעור יוכל להבין יותר וללמוד יותר, ואפי' אם חובת הציבור עכ"פ לכתחילה ודאי גם היחיד מחויב בזה [עי' משנ"צ סי' קמו סק"ג ושם צנה"ל ס"ז ד"ה ויש, ולאמנם צניהם מיירי צמי שהיה עכ"פ עד עכשיו עם הציבור], אבל יש לדון דאם נימא דחולצה מעיקר הדין פטור לבוא לשמוע מחמת חליו א"כ יש מקום לומר דעדיף שישמע השיעור שעיקר קריאה"ת נתקן משום לימוד התורה כמש"כ בב"ק פא, וא"כ בשיעור ילמד יותר, ויתכן שתלוי בדרגת החולי אם יש לו קושי בשמיעת קריאה"ת או לא, ויל"ע בזה, ומ"מ אם יכול ללכת לשמוע קריאה"ת וללמוד השיעור בעצמו הרי זה ודאי עדיף לכתחילה.

אדם ששולח חבריו לקנות לו חפץ האם מותר לשליח להשתמש בקופון ולקחת ההפרש לעצמו

(א)

הקופונים מיועדים לקונה כדי לזרזו ואם אדם כבר החליט לקנות ואדם אחר משתמש בקופונים כדי לקבל חלק מדמי המכירה לכיסו של עצמו לכאורה יש בזה משום גזל, ודומה בזה לאדם שלא תיווך את המכר ולוקח דמי תיווך, וכ"ש אם התנו ביניהם פשיטא שהוא גזל דכל תנאי שבממון דבריו קיימים, וכתבו האחרונים דהמנהג שלא להצריך תנאי כפול במטלטלין.

אבל גם בדלא התנו יש מי שציין בזה לדברי התוס' בקידושין מט ע"ב דהיכא דמוכחא מילתא שעושה מחמת דבר א"צ לפרש תנאי כלל, ויש לעי' עוד בזה דאף אם נימא דמוכחא מילתא שלא ניחא ליה מ"מ יל"ע אם בעי' גם מוכחא מילתא שמקפיד ואינו מוחל, ומ"מ בודאי שאינו הגון לעשות כן.

[וגם אין ברור שצריך לבוא לתנאי כפול כשמוציא ממון שלא כדעת בעה"ב, ואולי שייך למה שנחלקו הפוסקים אם קי"ל במעביר ע"ד בעה"ב כמ"ד נקרא גזלן, ואפי' להמקילים שם מעיקה"ד יש לעיין במוציא חפץ מרשות בעה"ב שלא בהסכמתו אם הוא בדין זה ג"כ כיון שמצד טענת בעה"ב הגזלן משתמש בחפץ שלו, ורק יש לדון כאן מצד דברים שבלב אם יש לטעון דמוכחא מילתא וכנ"ל, ואכמ"ל].

[וכע"ז כתבתי בהרחבה במקו"א לענין מה שיש משלמים דמי הפניה לכל מי שמפנה לקוח דפשוט שספק רשת אסור לו לעשות הדמייה כל אחד שקונה תחת רשתו כמי שהוא

שביחא שאלות המצוות בהלכה

הפנה אותו, ואם המוכר ישראל מסתבר שיש בזה גזל גמור עד ששייב כל רווחיו הללו, וכן הסכים אמו"ר שאסור לעשות כן].

אבל אם הקונה צריך עזרתו של השליח בשביל לקנות ובלא זה לא יקנה אפשר שהוא ג"כ בדעתו של המוכר לתת קופון גם באופן כזה, אלא אם כן יש תנאי בקופון שהוא דבר שבלתי ניתן להעברה דכל תנאי שבממון קיים כנ"ל.

(ב) לגבי גזל כלפי הקונה היה מקום לטעון דגזל גמור אין כאן משום שזהו מחירו של החפץ אם מכוון השליח לקנות מהמוכר ולמכור לקונה וגם מצד גניבת דעת יש מקום לטעון דמאחר שטורח בהשגת הקופונים ולא היה טורח עבור אדם אחר [אס כ"ה המציאות] א"כ אין בזה גניבת דעת, אבל אם הקופונים קלים להשגה והם חלק מתהליך הקניה כמצוי בחלק מהחנויות שמייקרים מעט את החפץ כדי שיקנו או יקבלו קופון וכל חנות עושה כן בדרך אחרת [כגון כרטיס מועדון ומי"צ] קשה לטעון סברא זו, ובכל גיוני אם לא התכוון בשעת הקניה לקנות לעצמו אלא לאחר לכאורה החפץ נכנס לרשות הלוקח והמעטות של הלוקח לרשות המוכר וממילא צל"ע אם יכול לעכב חלק לעצמו.

אולם דין זה תלי באשלא רברבא בכתובות צח ע"א אם שלח שליח לקנות והוסיפו לשליח מידה דנאמרו בזה כמה דעות ולהלכה אמרו בגמ' שם דאם יש קצבה לחפץ ושינו המחיר לשליח חולק השליח עם בעה"ב ודבר שאין לו קצבה כל הרווח לבעל המעות.

והטעם שחולקין בדבר שיש לו קצבה דעת הרי"ף והרא"ש שהוא משום שהשליח הרויח מכח בעה"ב ויש בזה עוד דעות ונפק"מ, ועי' חו"מ סי' קפג ס"ו ובכס"מ ולח"מ פ"א מהל' שלוחין ה"ה, ועכ"פ לפי טעם זה גם כאן אף שהשליח טרח בקופון מ"מ מאחר שזכה לרווח ע"י ממונו של בעה"ב י"ל דהשכר לבעה"ב.

[ויש להוסיף עוד נקודה דשם יש קצת ריעותא לבעה"ב כיון שיש מקום לטעון שלגבי אותה מידה שהוסיפו לו אין דעת בעה"ב לקנותה וזוכה בה שלא מדעתו כלל, משא"כ כאן השליחות היא לקנות את החפץ כולו ורק שהמוכר פחת לו מהמחיר וכאן יש מקום לטעון שכח המשלח תקיף יותר בניד"ד וצל"ע בזה, מצד שני בניד"ד השליח עושה מעשה מסוים בשביל לקבל את ההנחה אבל גם כשהשליח עושה מעשה אינו נוטל הרווח אלא מצד מעותיו של בעה"ב ושייכת בזה סברת הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים שפסקו כמותם, ואפי' לפרש"י וסייעתו והרמ"א דכשהמוכר אמר שיהיה לשליח הרי הוא לשליח מ"מ כאן אי משום הא אדרבה רצון המוכר שיהיה הרווח ללוקח שעשה עמו המקח ואליו מיועד הקופון].

ועי' עוד בסוגיא דריש פרק האומנין.

היוצא מכ"ז דהעיסוק בקופונים באופן זה, מה שודאי אפשר לומר שעיסוק זה הוא מפוקפק מכמה טעמים, וכן הובא בשו"ת מעין אומר חט"ז עמ' שמז בשם גדול אחד

שביחא שאלות המצויות בהלכה

שהורה ג"כ שאין הדבר הגון לעשות כן.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5